

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра історії України

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Українські студії: Історія української культури»

для студентів

спеціальності: 017 Фізична культура в спорт

освітнього рівня: першого (бакалаврського)

освітньої програми:

017.00.01 Фізичне виховання

017.00.02 Тренерська діяльність з обраного виду спорту

Київ-2021

Розробники:

Бонь Олександр Іванович, доцент кафедри історії України Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка

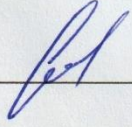
Куцик Руслан Ростиславович, старший викладач кафедри історії України Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі:

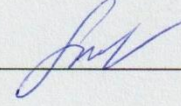
Бонь Олександр Іванович, доцент кафедри історії України Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка;

Куцик Руслан Ростиславович, старший викладач кафедри історії України Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

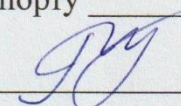
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри історії України Історико-філософського факультету. Протокол від 29.08.2019 року № 1

Завідувач кафедри історії України (О. О. Салата)

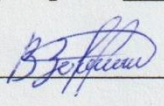
Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 017.00.01 Фізичне виховання 20 р.

Гарант освітньої програми (Л. В. Ясько)

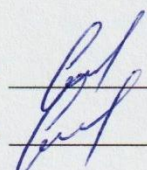
Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 017.00.02 Тренерська діяльність з обраного виду спорту 20 р.

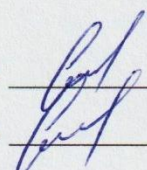
Гарант освітньої програми (Г. О. Лопатенко)

Робочу програму перевірено 20 р.

Заступник декана (В. М. Завадський)

Пролонговано:

на 2020/2021 н. р. (Салата О.О.), « 21 » 09 2020 р., протокол № 1

на 2021/2022 н. р. (Салата О.О.), « 30 » 08 2021 р., протокол № 1

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « _____ » ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « _____ » ____ 20__ р., протокол № ____

© Бонь О. І., Куцик Р. Р., 2021 р.

©Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021 р.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Характеристика дисципліни за формами навчання</i>	
	<i>денна</i>	<i>заочна</i>
<i>«Українські студії»</i>		
<i>Вид дисципліни</i>	<i>обов'язкова</i>	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	<i>українська</i>	
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	<i>4 / 120</i>	
<i>Курс</i>	<i>1</i>	
<i>Семестр</i>	<i>2</i>	
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>3</i>	
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>4</i>	
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	<i>120</i>	
<i>Аудиторні</i>	<i>42</i>	
<i>Модульний контроль</i>	<i>8</i>	
<i>Семестровий контроль</i>	<i>15</i>	
<i>Самостійна робота</i>	<i>55</i>	
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Українські студії: історія української культури» полягає у поглибленому засвоєнні знань щодо концептуальних засад розвитку української культури від найдавніших часів до сьогодення.

Навчальна дисципліна «Українські студії» спрямована на набуття студентами **загальних компетентностей:**

ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 4. Здатність працювати в команді.

ЗК 6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 4. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення.

ПРН 5. Засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

ПРН 17. Знати та розуміти сутність, принципи, методи, форми та організацію процесу навчання і виховання людини.

ПРН 19. Аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства.

ПРН 21. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Тематичний план для денної форми навчання

	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Р	А	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	МК
Змістовий модуль І									
УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ: ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ									
1.	Культура східних слов'ян дохристиянського часу	6	4	2	2			2	
2.	Культурна спадщина домонгольської України-Русі: цивілізаційна основа	8	4	2	2			4	
3.	«Під знаком софії»: художня спадщина Домонгольської України	6	2	2	2			4	
4.	Українська культура у пізньому середньовіччі: інтелектуальні та художньо-мистецькі засади	8	4	2				4	
	Разом	30	14	8	6			14	2
Змістовий модуль ІІ									
УКРАЇНА У СВІТОВОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ МОДЕРНОЇ ДОБИ									
5.	Українська культура XVII–XVIII ст.: світоглядно-інтелектуальна основа	10	4	2	2			6	
6.	Художня спадщина бароко в Україні	9	4	2	2			5	
7.	«Відкриття національної спадщини»: українська культура кінця XVIII – 1-ї пол. XIX ст.	10	4	2	2			6	
8.	На шляху до національного самоусвідомлення: українська культура 2-ї пол. XIX ст.	10	4	2	2			6	
	Разом	43	16	8	8			23	4
Змістовий модуль ІІІ									
Культура України новітнього часу									
9.	Українська культура у горнилі війн, революцій та модернізації: перша третина XX ст.	10	4	2	2			6	
10.	Українська культура 1930-х – 1980-х рр.: Від піку тоталітаризму до розкладу системи	10	4	2	2			6	
11.	Українська культура 1990-х – 2010-х рр.: у ландшафті незалежності	10	4	2	2			6	
	Разом	32	12	6	6			18	2
	Разом	105							
	Екзамен	15							
	Разом за навчальним планом	120	42	22	20			55	8

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ: ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

ЛЕКЦІЯ 1

ТЕМА: КУЛЬТУРА СХІДНИХ СЛОВ'ЯН ДОХРИСТИЯНСЬКОГО ЧАСУ

План

1. Язичництво як світогляд та релігійна система. Релігійні уявлення слов'ян у середньовічних писемних джерелах Русі.
2. Язичництво давніх слов'ян у працях іноземних авторів.
3. Язичництво слов'ян у археологічних та фольклорно-етнографічних джерелах.
4. Зміст і провідні ознаки слов'янських язичницьких вірувань

ЛЕКЦІЯ 2

ТЕМА: КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДОМОНГОЛЬСЬКОЇ УКРАЇНИ-РУСІ: ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ОСНОВА

План

1. Християнізація Русі та її культурне значення. Феномен двовір'я.
2. Мова, писемність, освіта.
3. Література Русі-України.

ЛЕКЦІЯ 3

ТЕМА: «ПІД ЗНАКОМ СОФІЇ»: ХУДОЖНЯ СПАДЩИНА ДОМОНГОЛЬСЬКОЇ УКРАЇНИ

План

1. Культурна стратифікація суспільства.
2. Естетично-філософська основа художньої культури домонгольської України.
3. Архітектура у колі мистецтв.

Семінарське заняття № 1

Тема. Язичництво на теренах Давньої України у контексті формування європейської спільноти

План

1. Спадщина язичництва в стародавній культурі України: система релігійного мислення, міфологія, артефакти.
2. Язичництво давніх слов'ян: сутність та пантеон божеств.
3. В який спосіб язичницький світогляд давніх слов'ян виявився в мистецтві.
4. «Збруцький ідол»: структура та зміст.
5. Пісенний фольклор України як джерело вивчення язичницької традиції.

Література до теми:

1. Гальковский Н.М. Борьба христианства с остатками язычества. – Т. 1–2. – М.-Харьков, 1913–1916 (у 2-му томі опубліковані писемні джерела з історії язичництва).
2. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. – К. : Наукова думка, 2001.
 - а. т. 1: Історія культури давнього населення України. – 2001. – 1135 с.
3. Історія української культури / Іван Крип'якевич (заг.ред.). – К., 2002.
4. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
5. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / за ред. А. В. Яртия. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
6. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 2001. – 728 с. : іл.
7. Українське мистецтво: навчальний посібник: у 3-х частинах / Д. П. Кравич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова.
 - а. Ч. 1 – Львів : Світ, 2003. – 256 с.

Семінарське заняття № 2

Тема: Культура України-Русі домонгольського часу (кінець X– початок XIII ст.): світоглядно-художня основа

План

1. Християнізація Русі та її культурні наслідки.
2. Освіта та книжність (література) княжої доби в Україні.
3. У камені та фарбі: становлення художньої культури княжої доби в Україні (характеристика окремих зразків архітектури та образотворчого мистецтва і).
4. «Житіє Феодосія Печерського» як оригінальний зразок літератури: зміст та ідеї.

Джерело:

1. Житіє преподобного отця нашого Феодосія, Ігумена Печерського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://litopys.org.ua/oldukr2/oldukr60.htm>.
2. Література до теми:
3. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
4. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / за ред. А. В. Яртия. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 2001. – 728 с. : іл.

6. Шейко В. М. Історія української культури: навчальний посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. – К. : Кондор, 2006. – 264 с.

ЛЕКЦІЯ 4

ТЕМА: УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА У ПІЗНЬОМУ СЕРЕДНЬОВІЧЧІ: ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ТА ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКІ ЗАСАДИ

План

1. Цивілізаційні виміри пізньосередньовічної культури України-Русі
2. Релігія і церква у соціокультурних процесах слов'янського Проторенесансу.
3. Інтелектуальне життя в Україні пізнього Середньовіччя: на перетині культурного традиціоналізму та ренесансних впливів.
4. Художня культура України: від Середньовіччя до Ренесансу.

Семінарське заняття № 3

Тема. Від Середньовіччя до Ренесансу: українська культура XIII–XVI ст.

План

1. Пізньосередньовічна Україна-Русь між латинським Заходом і православним Сходом: проблема культурних орієнтирів.
2. Інтелектуали українського походження в культурному ландшафті доби: самоідентифікація, навчання, творчий доробок. Аналіз змісту «Листа до Коммендоні» С. Оріховського.
3. Розвиток закладів освіти в українських землях до початку XVII ст.: Острозька академія, братські школи, єзуїтські колегіуми.
4. Розвиток книгодрукування та типографської справи в Україні з кінця XV до початку XVII ст.
5. Стан архітектури та образотворчого мистецтва цієї доби (окремі приклади).

Джерело:

1. Оріховський С. «Лист до Яна Франциска Коммендоні про себе самого». 1564 р.[Електронний ресурс] / С. Оріховський. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/human/hum13.htm>.

Література до теми:

2. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. – К. : Наукова думка, 2001.
3. т. 1: Історія культури давнього населення України. – 2001. – 1135 с.
4. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.

5. Крижанівський О.П. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3. кн. / О.П. Крижанівський, С.М. Плохій, В.І. Ульяновський. – К., 1994.
6. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / за ред. А. В. Яртіся. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
7. Микитась В.Л. Давньоукраїнські студенти і професори / В.Л. Микитась. – К. : Абрис, 1994. – 288 с. – режим доступу: <http://litopys.org.ua/mykytas/myk.htm>.
8. Українське мистецтво: навчальний посібник: у 3-х частинах / Д. П. Кравич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Ч. 2 – Львів : Світ, 2004.– 268 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ МОДЕРНОЇ ДОБИ

ЛЕКЦІЯ 5

ТЕМА: «УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА XVII–XVIII СТОЛІТЬ: СВІТОГЛЯДНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ОСНОВА»

План

1. Загальні тенденції соціокультурного розвитку України у ранній новий час.
2. Освітні процеси в Україні ранньонового часу. Київ як культурний осередок.
3. Інтеграція України до загальноросійського культурного простору.
4. Література, історіографія та філософія.

ЛЕКЦІЯ 6

ТЕМА: ХУДОЖНЯ СПАДЩИНА БАРОКО В УКРАЇНІ

План

1. Ідеї бароко в архітектурі: від «католицького» до «козацького» бароко.
2. Живопис бароко на українських теренах.
3. Зародження театру як мистецької форми.
4. Музична культура.

Семінарське заняття № 4

Тема. У культурних вимірах Нового часу: культура України доби бароко

План

1. Особливості доби бароко в Україні: історичні причини формування, соціальне підґрунтя, форми інтелектуальної діяльності.
2. Визначні меценати доби бароко в Україні: Петро Могила, Микола Потоцький, Іван Мазепа, Рафаїл Заборовський тощо (характеристика діяльності одного з них у сфері культури).
3. Полемічна література в Україні на межі XVI – XVII ст. як результат загострення релігійно-конфесійних проблем.
4. Київська Колегія: історія утворення, розквіту та занепаду.

5. Г. Сковорода як філософ. Аналіз філософського діалогу Г. Сковороди Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті

Джерело:

1. Сковорода Г. Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті [Електронний ресурс] / Г. Сковорода // Філософські трактати. – Режим доступу: <http://scovoroda.info/ft.php>.

Література до теми:

1. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. – К. : Наукова думка, 2001.
2. т. 1: Історія культури давнього населення України. – 2001. – 1135 с.
3. Крижанівський О.П. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3. кн. / О.П. Крижанівський, С.М. Плохій, В.І. Ульяновський. – К., 1994.
4. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / за ред. А. В. Яртіся. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
5. Микитась В.Л. Давньоукраїнські студенти і професори / В.Л. Микитась. – К. : Абрис, 1994. – 288 с. – режим доступу: <http://litopys.org.ua/mykytas/myk.htm>.
6. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 2001. – 728 с. : іл.

Семінарське заняття № 5

Тема: Художня спадщина України доби бароко

План

1. Київ як культурний осередок доби бароко.
2. «Католицьке» та «козацьке» бароко в регіонах України: особливості та найбільш відомі споруди.
3. Аналіз фільмів з серії культуролога М. Стеха «Очима культури», присвячених малярству України доби бароко.
4. Українська музика доби бароко: загальні ознаки. Партесний спів.
5. Український театр доби бароко: європейські впливи та місцева традиція..

Джерела: фільми з серії «очима культури»

1-й сюжет

режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=ZE8OVUPmnIc&t=9s&index=82&list=PLI_fVHw7K9aaYNZPOLmDtKSUIP3csD-Du

Питання для обговорення:

1. Що, на думку автора, сприяло утворенню художнього осередку у Жовкві?
2. Які майстри працювали у Жовкві? В який спосіб вони використовували ідеї Ренесансу та бароко у своїй творчості?

3. У чому вбачає автор своєрідність іконного малярства XVI–XVII ст. в західноукраїнських землях ?
4. Як Ви розумієте фразу автора: «Наші майстри естетизували ікони та вкорінювали їх у реальне життя»?

2-й сюжет

режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=TYDYiyTRYIY&t=0s&index=83&list=PLI_fVHw7K9aaYNZPOLmDtKSUIP3csD-Du

1. Чому, на думку автора, Київ на початку XVII ст. набирає ознак стає духовно-культурного осередку?
2. У чому автор вбачає свободу творчості маляра-іконописця Гетьманської України
3. На оригінальності яких двох традицій малярства Гетьманщини доби бароко наголошує автор?
4. На одній з ікон, презентованих у сюжеті, бачимо фразу «Божий дар Духа є Розум». На яку ідейну тенденцію культури кінця XVII – середини XVIII ст. вказує ця фраза?

Література до теми:

1. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. – К. : Наукова думка, 2001.
т. 3: Українська культура другої половини XVII – XVIII століть. – 2003. – 845 с.
2. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ППЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
3. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / за ред. А. В. Яртися. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
4. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 2001. – 728 с. : іл.
5. Українська культура: історія і сучасність: навчальний посібник; [ред. С. О. Черепанова]. – Л. : Світ, 1994. – 456 с.

ЛЕКЦІЯ 7

ТЕМА: «ВІДКРИТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ»: УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА КІНЦЯ XVIII – 1-Ї ПОЛ. XIX СТ.

План

1. Культурний процес в контексті формування української нації.
2. Культурні осередки Наддніпрянської України.
3. Стан культури на західних теренах України.
4. Мистецьке життя 1-ї половини XIX ст.

ЛЕКЦІЯ 8

ТЕМА: «НА ШЛЯХУ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО САМОУСВІДОМЛЕННЯ»: УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА 2-Ї ПОЛ. XIX СТ.»

План

1. Культурний ландшафт України другої половини XIX ст.
2. Розвиток освіти та науки.
3. Еволюційні процеси у царині художньої культури: від реалізму до модернізму.

Семінарське заняття №6

Тема. У передчутті «весни народів»: культура України 1-ї половини XIX ст.

План

1. Культурний процес у контексті формування модерної української нації.
2. Культурні осередки Наддніпрянщини і західноукраїнських земель (університет, культурно-політична організація, наукове товариство).
3. Напрями діяльності інтелігенції першої половини XIX століття у царині української культури (етнографічні, фольклорні, історичні, мовознавчі розвідки).
4. Архітектура класицизму в Україні з кінця XVIII ст. до середини XIX ст.
5. Особливості малярства в українських земцях до середини XIX ст.: теми, жанри, автори.

Література до теми:

1. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. – К. : Наукова думка, 2001.
т. 4, кн. 1: Історія української культури першої половини XIX. – 2008. – 1008 с.
2. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
3. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / за ред. А. В. Яртіся. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
4. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 2001. – 728 с. : іл.
5. Українське мистецтво: навчальний посібник: у 3-х томах / Д. П. Кривавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Ч. 2 – Львів : Світ, 2004. – 268 с.
6. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. – К.: Кондор, 2006. – 264 с.

Семінарське заняття № 7

Тема. На шляху до національного самоусвідомлення: культура України 2-ї половини – початку XIX ст.

План

1. Соціокультурні процеси в Україні на 2-ї половини XIX –початку XX ст.: національний та європейський контексти.
2. Культурно-просвітницька діяльність «громад» в Україні 2-ї половини XIX ст.

3. Мова як важіль імперського впливу на розгортання культурно-національного руху. Аналіз «Записка в справі обмежень української мови» В. Антоновича.
4. Реалізм в українському малярстві 2-ї половини XIX ст. (В. Орловський, М. Пимоненко, С. Васильківський).
5. Утворення професійного театру. Театр 2-ї половини XIX ст. як форма культурно-політичного впливу.

Джерело:

1. В. Антонович «Записка в справі обмежень української мови». – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/anton/ant08.htm>

Література до теми:

2. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. – К. : Наукова думка, 2001.
3. т. 4, кн. 2: Історія української культури другої половини XIX століття. – 2005. – 1296 с.
4. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 2001. – 728 с. : іл.
6. Українська культура: історія і сучасність: навчальний посібник; [ред. С. О. Черепанова]. – Л. : Світ, 1994. – 456 с.

Змістовий модуль III КУЛЬТУРА УКРАЇНИ НОВІТНЬОГО ЧАСУ

ЛЕКЦІЯ 9

ТЕМА: УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА У ГОРНИЛІ ВІЙН, РЕВОЛЮЦІЙ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ: ПЕРША ТРЕТИНА XX СТ.

План

1. Соціокультурні процеси в Україні на початку XX ст.: національний та європейський контекст.
2. Українська революція та українізація як явища культури. Стан освіти та науки.
3. Літературно-мистецьке життя 1900-х – 1920-х рр.
4. Особливості розвитку культури в Західній Україні і в емігрантському середовищі.

ЛЕКЦІЯ 10

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА 1930-Х – 1980-Х РР.: ВІД ПІКУ ТОТАЛІТАРИЗМУ ДО РОЗКЛАДУ СИСТЕМИ

План

1. Культурний процес в умовах сталінського тоталітарного режиму: 1930-ті – 1950-ті рр.
2. Культурна ситуація під час розкладу тоталітаризму: 1960-ті – 1980-ті рр.

ЛЕКЦІЯ 11

ТЕМА: УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА 1990-х – 1910-х РР.: У ЛАНДШАФТІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

План

1. Розвиток української культури в посттоталітарному суспільстві.
2. Культурне життя української діаспори

Семінарське заняття № 8

Тема. Українська культура в контексті війн, революцій та тоталітаризму: 1-а половина XX ст.

План

1. Українська революція та українізація як культурні явища.
2. Культурне життя радянської України 1920-х рр.: напрями, митці, дискусії.
3. Музична культура в УСРР між двома світовими війнами.
4. Як і чому змінився культурний процес у підрадянській Україні у 1930-і роки? Зміст понять «Розстріляне відродження» і «соціалістичний реалізм».
5. Культурні процеси в західних регіонах України між двома світовими війнами (1920-ті – 1930-ті рр.).

Література до теми:

1. Веселовська Г.І. Український театральний авангард. – К., 2010. http://www.mari.kiev.ua/PDF_2011/Veselovska.pdf
2. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
3. Нариси з історії кіномистецтва України / Ред.-упоряд. І.Б. Зубавіна; Наук. ред. В.Л. Скуратівський, О.С. Мусієнко; Редкол.: В.Д. Сидоренко (голова), І.Д. Безгін, В.Г. Горпенко та ін. – К., 2006. <http://elib.nplu.org/view.html?id=1822>
4. Нариси з історії образотворчого мистецтва України XX століття / Ред.-упоряд. О.О. Авраменко; Редкол.: В.Д. Сидоренко (голова), О.О. Авраменко, В.Я. Даниленко та ін.: У 2 кн. – Кн. 2. – К., 2006. <http://elib.nplu.org/view.html?id=1824>
5. Попович М. В. Червоне століття / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 2005. – 888 с.
6. Роготченко О.О. Соціалістичний реалізм і тоталітаризм. – К., 2007. – Режим доступу: http://www.mari.kiev.ua/PDF/Rogotchenko_SOCREALISM.pdf

Семінарське заняття № 9

**Тема. Культурне життя в Україні 2-ї половини ХХ ст.: від
«відлиги» до «перебудови».**

План

1. Культурна ситуація в Україні кінця 1940-х – початку 1950-х рр.: культура в умовах післявоєнної відбудови та репресій.
2. Рух «шістдесятництва» в Україні у 2-й половині ХХ ст.: зміст і форми прояву.
3. Якої форми набув спротив владі у діях покоління шістдесятників (на прикладі одного з представників цієї доби).
4. Які явища в українській культурі початку 1970-х рр. стали свідченням репресивних дій радянського уряду?
5. У який спосіб змінилася культурна ситуація в Україні з середини 1980-х до початку 1990-х років? Охарактеризуйте одну із знакових культурних подій того часу.

Література до теми:

1. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
2. Меднікова Г. С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: навчальний посібник / Г. С. Меднікова. – К. : Знання, 2002. – 215 с.
3. Тарашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління. (Історико-літературний та поетикальний аспекти). – К., 2010.
4. Попович М. В. Червоне століття / М. В. Попович. – К.: АртЕк, 2005. — 888 с.
5. Українська культура: історія і сучасність: навчальний посібник; [ред. С. О. Черепанова]. – Л. : Світ, 1994. – 456 с.

Семінарське заняття № 10

Тема. Культура України на шляху в ХХІ ст.: культура у посттоталітарному просторі

План

1. Культурний процес в Україні після набуття незалежності: «позитив» і «негатив».
2. Мистецьке життя в Україні 2000-х – 2010-х рр. (на прикладі одного з видів мистецтва).
3. Культурна спадщина української діаспори (на прикладі діяльності одного з представників).

Література до теми:

1. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
2. Меднікова Г. С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: навчальний посібник / Г. С. Меднікова. – К. : Знання, 2002. – 215 с.
3. Тарашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління. (Історико-літературний та поетикальний аспекти). – К., 2010.
4. Попович М. В. Червоне століття / М. В. Попович. – К.: АртЕк, 2005. — 888 с.

5. Феномен української культури: зб. наук. праць; [відп. ред.. В. Шинкарук, Є. Бистрицький]. – К. : Фенікс, 1994. – 470 с.
6. Українське мистецтво: навчальний посібник: у 3-х частинах / Д. П. Кривавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Ч. 3 – Львів : Світ, 2005. – 273 с.

<i>Критерії оцінювання семінарського заняття</i>	
9-10 балів	– відмінно, студент глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, грамотно оформив роботу.
7-8 балів	– добре, студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання.
4-6 бали	– задовільно, студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання.
0-3 бали	– незадовільно, студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання.

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Тема	Завдання	Бал																
1.	Тема 1. Культура східних слов'ян дохристиянського часу	Використовуючи сучасну наукову літературу та наявні археологічні джерела ознайомитися з міфологією давніх слов'ян. На основі опрацьованого матеріалу створити «Словник міфологічних божеств та істот давніх слов'ян».	5																
2.	Тема 2. Культурна спадщина домонгольської України-Русі: цивілізаційна основа	Ознайомитися та проаналізувати відомий давньоруський літопис «Повість минулих літ» (гіперпосилання на джерело: http://litopys.org.ua/litop/lit01.htm). На основі опрацьованого матеріалу створити хронологічну таблицю (приклад додається) з цитатами найважливіших соціокультурних подій IX–X ст. описаних Нестором Літописцем. <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4">Хронологічна таблиця найважливіших соціокультурних подій описаних у «Повісті минулих літ»</th> </tr> <tr> <th>№ з/п</th><th>Подія</th><th>Цитата</th><th>Примітка</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table>	Хронологічна таблиця найважливіших соціокультурних подій описаних у «Повісті минулих літ»				№ з/п	Подія	Цитата	Примітка									5
Хронологічна таблиця найважливіших соціокультурних подій описаних у «Повісті минулих літ»																			
№ з/п	Подія	Цитата	Примітка																
3.	Тема 3. «Під знаком софії»: художня спадщина домонгольської України	Ознайомитися та проаналізувати відомий давньоруський твір митрополита Іларіона «Слово про закон і благодать» (гіперпосилання на джерело: http://litopys.org.ua/oldukr/ilarion.htm). На основі опрацьованого матеріалу написати ЕСЕ-відгук, розкривши головну ідею твору.																	
4.	Тема 4. Українська культура у пізньому середньовіччі: інтелектуальні та художньо-мистецькі засади	Ознайомитися з архітектурною спадщиною Давньої Русі та Галицько-Волинського князівства. Обрати одну із пам'яток та підготувати про неї презентацію у PowerPoint. При цьому, користуючись давньоруською літературою, зазначити цитати (за наявності), які описують обрану пам'ятку. Гіперпосилання на джерела: «Слово про закон і благодать»: http://litopys.org.ua/oldukr/ilarion.htm; «Повість минулих літ»: http://litopys.org.ua/litop/lit01.htm; «Галицько-Волинський літопис»: http://litopys.org.ua/links/galvol.htm; Софійський музей: https://st-sophia.org.ua/uk/muzeyi/sofijskij-muzej/sofijskij-muzej/; Віртуальний тур Софійським собором: https://my.matterport.com/show/?m=XxDnKGZfXJG; Чернігів стародавній: https://oldchernihiv.com/; Михайлівський золотоверхий собор. 3D екскурсія: http://www.archangel.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=889&Itemid=123; Храм Святого Пантелеймона: http://davniyhalych.com.ua/component/k2/item/143-hram-svytogo-paitelemona;	5																

		Національний музей історії України. Віртуальна екскурсія: http://virtual.nmiu.org/ .	
5.	Тема 5. Українська культура XVII– XVIII століть: світоглядно- інтелектуальна основа	Ознайомитися з біографією Гійома Левассера де Боплана та прочитати його відому працю « Опис України » (Description d'Ukraine). (гіперпосилання на джерело: http://litopys.org.ua/boplan/opys.htm). Після прочитаного, створити міні-конспект з головними цитатами, які на вашу думку якнайкраще висвітлюють тогочасні історико-культурні процеси.	5
6.	Тема 6. Художня спадщина бароко в Україні	Ознайомитися з основними особливостями козацьких літописів. На власний вибір, обрати та опрацювати один із запропонованих нижче варіантів: Літопис Самовидця (про події 1648–1702 рр., гіперпосилання на джерело: http://litopys.org.ua/samovyd/sam.htm); Літопис Грабянки (1710 р., про події від виникнення козацтва до 1709, гіперпосилання на джерело: http://litopys.org.ua/grab/hrab.htm); Літопис Самійла Величка (1720 р., про події в Україні 1648–700 рр., гіперпосилання на джерело: http://litopys.org.ua/velichko/vel.htm). Під час аналізу джерел, у вигляді міні-конспекту занотувати (зацитувати) ключові відомості, які відображають соціокультурні процеси козацької доби.	5
7.	Тема 7. «Відкриття національної спадщини»: українська культура кінця XVIII – 1-ї пол. XIX ст.	Ознайомитися з біографією відомого українського поета Тараса Шевченка та його збіркою « Кобзар » (гіперпосилання на джерело: http://poetyka.uazone.net/kobzar/). Обрати один із творів та проаналізувати відображені в ньому соціокультурні процеси. Власні думки подати у вигляді ЕСЕ обсягом до 1 сторінки формату А4 .	5
8.	Тема 8. «На шляху до національного самоусвідомлення : українська культура 2-ї пол. XIX ст.	Ознайомитися з біографією відомого українського письменника Івана Нечуй-Левицького . Прочитати та проаналізувати його славнозвісний твір « Кайдашева сім'я » (гіперпосилання на джерело: https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=907). На основі опрацьованого матеріалу відтворити один із елементів української традиційної культури (побут, традиції, звичаї, одяг, їжа тощо) та представити у вигляді презентації в PowerPoint , яка міститиме прямі цитати з твору та інші додаткові наочні матеріали.	5
9.	Тема 9. Українська культура у горнилі війн, революцій та модернізації: перша третина XX ст.	Ознайомитися з біографією відомого українського діяча Бориса Грінченка та проаналізувати його чотиритомний « Словник української мови » за 1907–1909 рр. (гіперпосилання на джерело: http://grinchenko.kubg.edu.ua/index.php/z-arkhivnoji-skarbivni/slovyk-hrinchenka). На основі опрацьованого матеріалу створити власний міні-словник з поясненнями 30 архаїчних	5

		(застарілих) слів , які на сьогоднішній день вийшли з ужитку або є маловживаними.	
10.	Тема 10. Українська культура 1930-х – 1980-х рр.: від піку тоталітаризму до розкладу системи	Ознайомитися з літературною спадщиною українських письменників радянської доби . Обрати один із творів (роман, оповідання, вірш тощо), який на вашу думку якнайкраще висвітлює окремі елементи тогочасних соціокультурних процесів. Власні думки та судження подати у вигляді ЕСЕ обсягом 1,5 сторінки формату А4 .	5
11.	Тема 11. Українська культура 1990-х – 2010-х рр.: у ландшафті незалежності	Із запропонованого переліку обрати фільм/телесеріал, переглянути його та написати ЕСЕ-відгук про кінострічку , її значимість в українській фільмографії та порушену нею політичну, історичну та соціокультурну проблематику: «Ціна правди»; «Кіборги»; «Черкаси»; «Чорний ворон»; «Поводир»; «Сторожова застава»; «Захар Беркут»; «Віддана»; «Мої думки тихі».	5
Всього:			55

Критерії оцінювання самостійної роботи	
5 балів	– відмінно, студент глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, грамотно оформив роботу.
4 бали	– добре, студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання.
2- 3 бали	– задовільно, студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання.
1 бали	– незадовільно, студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі написання студентом модульної контрольної роботи у вигляді тестів чи письмової роботи, спрямованого на формування творчих здібностей, здатності до узагальнень та надання самостійних оцінок подіям та явищам. Максимальна кількість балів за кожну роботу дорівнює 25 балам.

<i>Критерії оцінювання модульного контролю</i>	
24-25 балів	– відмінно, студент глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, грамотно оформив роботу.
15-19 балів	– добре, студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання.
10-14 бали	– задовільно, студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання.
0-9 бали	– незадовільно, студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою семестрового контролю є іспит.

Критерії оцінювання іспиту

35– 40 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
30-35 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
20 -30 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
15-20 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
9-15 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
0- 9 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

6.5 Орієнтовний перелік питань з історії української культури для підготовки до екзамену:

1. Втілення світоглядних уявлень давніх слов'ян у продуктах культури.
2. Християнізація Русі-України як культурна революція.
3. Соціальне розшарування суспільства Київської Русі з кінця X ст. та його вплив на культуру.
4. Освіта та література України доби Київської Русі.
5. У камені та фарбі: художня культура княжої доби в Україні.
6. «Житіє Феодосія Печерського» Нестора як зразок агіографії Київської Русі: зміст і ідеї.
7. Центральний герой «Житія Феодосія Печерського» Нестора: між родиною, вірою, церквою та владою.
8. Особливості цивілізаційного розвитку українських земель XIV– початку XVII ст.: (поява інтелектуальної еліти, культурні центри).
9. Острог як культурний центр за часів В.-К. Острозького (відкриття колегії, видавнича діяльність тощо).
10. Братства і братські школи в Україні другої половини XVI – початку XVII ст. як явище культури.
11. Освіта в українських землях від початку XIV ст. до середини XVII ст.
12. Полемічна література як форма релігійно-конфесійного протистояння в українському соціумі межі XVI–XVII ст.
13. Книгодрукування в Україні з кінця XV до початку XVII ст. як явище культури Ренесансу.
14. Від Середньовіччя до Ренесансу: архітектура та образотворче мистецтво України XIV– VI ст.
15. Українське бароко в архітектурі та малярстві XVII – XVIII ст.: європейський контекст і національна специфіка.
16. «Католицьке бароко» та «козацьке бароко» в архітектурі України 2-й пол. XVII – середині XVIII ст.
17. Київ як культурний центр доби бароко: освіта, мистецтво, діяльність меценатів.
18. Література і театр в Україні доби бароко.
19. Стан освіти в українських землях у XVII – XVIII ст.: Києво-Могилянська академія, Львівський університет, православні, єзуїтські та василіанські колегіуми.
20. Києво-Могилянська академія як визначний культурно-освітній заклад в Україні XVII–XVIII ст.?
21. Г. Сковорода як філософ, виразник ідей Просвітництва в Україні.
22. Проблема пошуків щастя людиною у діалозі Г. Сковороди «Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в світі».
23. Проблема «сродної праці» у діалозі Г. Сковороди «Розмова, звана Алфавіт чи Буквар світу».
24. Культурне життя в Україні першої половини XIX ст. в контексті культурно-національного відродження.

- 25.Інтелектуали Наддніпрянської України першої половини ХІХ століття, їхній внесок у становлення української культури Нового Часу.
- 26.Відкриття вищих навчальних закладів в Україні 1-ї половини ХІХ ст.
- 27.Розвиток суспільної думки і культурно-просвітницькі та культурно-політичні організації в Україні 1830-х – 1840-х рр.
- 28.Культурно-просвітницькі та культурно-політичні організації в Україні 1830-х – 1840-х рр.
- 29.Діяльність товариства «Руська Трійця» у Львові (1830-ті роки).
- 30.Діяльність Кирило-Мефодіївського братства в Україні середини 1840-х рр.
- 31.Архітектура класицизму в українських землях з 1790-х до 1850-х рр.
- 32.Зміст і періодизація «громадівського руху» в Україні 2-ї половини ХІХ ст.
- 33.Культурно-просвітницька діяльність «громад» в Україні 2-ї половини ХІХ ст.
- 34.Мова як важіль суспільного впливу: «Записка у справі обмежень української мови» В. Антоновича.
- 35.Школа, університет, наукове товариство: стан освіти в українських землях 1860-х – 1890-х рр.
- 36.Провідні процеси в українському мистецтві 2-ї половини ХІХ ст.: реалізм, «український національний стиль».
- 37.Українська культура за часів революційних змін (1917 – 1922 роки).
- 38.Процес українізації та його вплив на становлення української культури 1920-х років.
- 39.Діяльність представників української культури (1920-ті – початок 1930-х років): архітектура, малярство.
- 40.Стан української культурної спадщини в західних регіонах України: 1920-ті – 1930-ті роки.
- 41.Культура радянської України 1930-х рр.: уніфікація форм, запровадження «соціалістичного реалізму».
- 42.Культурна ситуація в Україні 1940-х – початку 1950-х рр.: культура в умовах війни, відбудови та репресій.
- 43.Оновлення культурного життя в Україні за часів «політичної відлиги» другої половини 1950-х – середини 1960-х років.
- 44.Культурно-мистецька діяльність українських «шістдесятників».
- 45.Становлення «руху дисидентів» в Україні на межі 1960-х – 1970-х років та відбиття цього процесу в культурі.
- 46.Перша акція громадської непокори на прем'єрі кінострічки «Тіні забутих предків» в кінотеатрі «Україна» 1965 р. у спогадах очевидця.
- 47.Які події кінця 1980-х початку 1990-х років засвідчили зміни у культурній ситуації в Україні?
- 48.Культурний процес в Україні після набуття незалежності: «позитив» і «негатив».

7. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

8. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 120 год.

З них: лекції (22 год.), семінарські заняття (20 год.),
самостійна робота (55 год.), модульний контроль (8 год.),
семестровий контроль (15 год.)

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II				Змістовий модуль III		
Лекції (теми, бали)	T. 1 (1 6)	T. 2 (1 6)	T. 3 (1 6)	T. 4 (1 6)	T. 5 (1 6)	T. 6 (1 6)	T. 7 (1 6)	T. 8 (1 6)	T. 9 (1 6)	T. 10 (1 6)	T. 11 (1 6)
Семінарські заняття (теми, бали)	C. 1 (11 6)	C. 2 (11 6)	C. 3 (11 6)		C. 4 (11 6)	C. 5 (11 6)	C. 6 (11 6)	C. 7 (11 6)	C. 8 (11 6)	C. 9 (11 6)	C. 10 (11 6)
СР (бали)	CP 1 (5 6)	CP 2 (5 6)	CP 3 (5 6)	CP 4 (5 6)	CP 5 (5 6)	CP 6 (5 6)	CP 7 (5 6)	CP 8 (5 6)	CP 9 (5 6)	CP 11 (5 6)	CP 11 (5 6)
Модульний контроль (бали)	МКР 1 (25 6)				МКР 2 (25 6)		МКР 3 (25 6)		МКР 4 (25 6)		
Підсумковий контроль (вид, бали)	Екзамен – 40										

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

А) Основна

1. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. — К., 2005. — 528 с.
2. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. — К. : ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. — 496 с.
3. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / за ред. А. В. Яртися. — Львів : Світ, 2005. — 568 с.
4. Тері М. Імперія національного вирівнювання: Нації та націоналізм у Радянському Союзі (1923-1939 роки). — К., 2013. — 640 с.
5. Плохій С. Походження слов'янських націй: Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. — К., 2015.
6. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. — К. : АртЕк, 2001. — 728 с. : іл.
7. Українська культура: історія і сучасність: навчальний посібник; [ред. С. О. Черепанова]. — Л. : Світ, 1994. — 456 с.
8. Шейко В. М. Історія української культури: навчальний посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. — К. : Кондор, 2006. — 264 с.

Б) Додаткова

1. Дворнік Ф. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації. — К., 2005.
2. Гурбик А. О. Українське суспільство на зламі середньовіччя і нового часу: нариси з історії ментальності та національної свідомості / А.О. Гурбик, О.І. Гуржій, В.М. Матях, В.М. Ричка, К.І. Салій. — К., 2001.
3. Грицак Я. Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад : есеї / Я. Грицак. — К. : Критика, 2011. - 350 с.
4. Єкельчик С. Українофіли: світ українських патріотів другої половини ХІХ століття / С. Єкельчик. — К. : КІС, 2010. — 272 с.
5. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. — Л., 2002.
6. Касьянов Г.В. Теорії нації та націоналізму. — К., 1999.
7. Когут З.-Є. Коріння ідентичности: Студії з ранньомодерної та модерної історії України. — К., 2004.
8. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. — К. : Наукова думка, 2001.
9. т. 1: Історія культури давнього населення України. — 2001. — 1135 с.
10. т. 2: Українська культура ХІІІ – першої половини ХVІІ століть. — 2001. — 845 с.
11. т. 3: Українська культура другої половини ХVІІ – ХVІІІ століть. — 2003. — 845 с.
12. т. 4, кн. 1: Історія української культури першої половини ХІХ. — 2008. — 1008 с.

13. т. 4, кн. 2: Історія української культури другої половини ХІХ століття. – 2005. – 1296 с.
14. т. 5, кн. 1. Українська культура ХХ – початку ХХІ. – 2011. – 863 с.
15. т. 5, кн. 2: Українська культура ХХ – початку ХХІ століть. – 2011. – 1032.
16. т. 5, кн. 3: Культура та розвиток науки і технологій в Україні – 2012. – 950 с
17. т. 5, кн. 4: Проблеми функціонування, збереження і розвитку культури в Україні – 2013. – 943 с.
18. Когут З.-Є. Коріння ідентичності: студії з ранньомодерної та модерної історії України / З.-Є. Когут. – К., 2004.
19. Крижанівський О.П. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3. кн. / О.П. Крижанівський, С.М. Плохій, В.І. Ульяновський. – К., 1994.
20. Микитась В.Л. Давньоукраїнські студенти і професори / В.Л. Микитась. – К., 1994.
21. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу / І. Огієнко. – К. : Довіра, 1992. – 140 с.
22. Українське мистецтво: навчальний посібник: у 3-х частинах / Д. П. Кравич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова.
23. Ч. 1 – Львів : Світ, 2003. – 256 с.
24. Ч. 2 – Львів : Світ, 2004. – 268 с.
25. Ч. 3 – Львів : Світ, 2005. – 273 с.
26. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання (1847–1914). Збірник документів і матеріалів. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2013. – LXII; 810 с.: іл
27. Феномен української культури: зб. наук. праць; [відп. ред.. В. Шинкарук, Є. Бистрицький]. – К. : Фенікс, 1994. – 470 с.
28. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності: дослідження з історії уявлень та ідей в Україні ХVІ – початку ХVІІІ століття / Н. Яковенко. – К. : Лаурус, 2012. – 472 с.

В) Ресурси Інтернету:

1. Електронна бібліотека «Україніка». URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>
2. Іслам в Україні. Історія. URL: <https://islam.in.ua/ua/istoriya>
3. Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини при НБУ ім. В. Вернадського. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=ELIB
4. Чтиво – електронна бібліотека. URL: <https://chtyvo.org.ua/>
5. Diasporiana – українська діаспорна електронна бібліотека. URL: <https://diasporiana.org.ua/>
6. Historians: інтернет-мережа гуманітаріїв в Україні і світі. URL: <http://historians.in.ua/>
7. Zabytki: сайт про пам'ятки культури України. URL: <https://zabytki.in.ua/uk/about/>

8. «Спадщина предків»: інформаційно-аналітичний веб-сайт присвячений дослідженню та популяризації історико-культурної спадщини України:
<https://spadok.org.ua/>